

איפה יגורו היהודים?

הצעת אוגנדה - 1903

רקע. לאחר שנכשלו מאמציו של הרצל להגיע להסכמות עם טורקיה וגרמניה להשגת צ'רטר בא"י, הוא מתמקד במגעים עם בריטניה.

ב-23 באפריל 1903 נפגש תאודור הרצל עם שר המושבות הבריטי ג'וזף צ'מברליין כדי לקדם את תוכנית אל-עריש. אולם צ'מברליין הציע להרצל התיישבות יהודית במזרח אפריקה הבריטית, שטח בן 13000 קמ"ר במערב קניה. הרצל דחה את ההצעה באומרו שרק ארץ ישראל וסביבתה היא אפשרות רלוונטית.

בחודש מאי של אותה שנה חזר הרצל לעיר ווינה ממסעו באנגליה. שם קיבל ידיעות אודות הפוגרום בקיישיב (רוסיה) שבו נרצחו 49 יהודים ומאות נפצעו.

לאור הפוגרום ולאור כשלון תוכנית אל-עריש החליט הרצל לשקול מחדש את הצעת צ'מברליין ולהעלותה על סדר היום של הקונגרס הציוני השישי.

ב-23 באוגוסט 1903 נאם הרצל את נאום פתיחת הקונגרס שבו העלה את תוכנית אוגנדה בהדגישו שחבל ארץ זה יהווה "אתר ארעי" להתיישבות על בסיס לאומי.

הבעיה: האם לקבל את תוכנית אוגנדה כפתרון זמני לבעיית היהודים (במיוחד על רקע האנטישמיות הגואה), ולמרות שאינה תואמת את תוכנית באזל ? (בית מולדת לעם היהודי בארץ ישראל)

מטלה לתלמידים : אתם

נציגים לצירים בקונגרס השישי של הציונות, עליכם לקבל החלטה האם לתמוך בתוכנית אוגנדה או להתנגד לה, דונו בהצעה, בהשלכותיה ומשמעויותיה, הביאו נימוקים בעד או נגד ההצעה. לבסוף ערכו הצבעה.

בסופו של דבר. הקונגרס הסתיים בהחלטה **בעד ההצעה.** הנימוקים בעד היו: שיקול פוליטי - הכרה בינלאומית במדינת יהודים, צורך השעה – מקלט זמני, הכשרה לקראת מדינה עצמאית בארץ ישראל. חלק נכבד מהצירים נמנעו מלהצביע ומיעוט לא קטן התנגד לתוכנית, הנימוקים נגד היו: נימוק רגשי – בגידה בהיסטוריה ובערכי העם היהודי, חשש שאוגנדה תהפוך ממקלט זמני להתיישבות קבע, בזבוז משאבים וכספים של התנועה.

רבים מהמתנגדים עזבו את המליאה בסערת רוחות. היה חשש לפיצול התנועה הלאומית.

לבסוף הוחלט **לשלוח משלחת חקר לאוגנדה** שתברר האם המקום מתאים ליישוב.

ב-1904 הרצל נפטר. המשלחת חזרה עם דו"ח שלילי לגבי המקום ובקונגרס השביעי הוחלט סופית לקבור את תוכנית אוגנדה (גם בשל ההתנגדות העצומה שעוררה).

כתבה: אסתי זיסווין